

Ορισμός

Οι τελικές προτάσεις είναι οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν το τελικό αίτιο, το σκοπό στον οποίο αποβλέπει το υποκείμενο του ρήματος ή άλλου ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτώνται. Είναι προτάσεις επιθυμίας και δέχονται άρνηση μή.

A. Ρήματα εξάρτησης

Οι τελικές προτάσεις (συνήθως) εξαρτώνται από ρήματα:

α. κίνησης (έρχομαι, πορεύομαι, φεύγω, ήκω κ.λ.π.)

π.χ. Θράσυλλος Ἀθήνας ἔπλευσεν, ἵνα αἰτήσῃε ναῦς. (μτφρ. Ο Θράσυλλος έπλευσε στην Αθήνα, για να ζητήσει καράβια).

β. σκόπιμης ενέργειας (πράττω, καλῶ, συλλέγω, πληρῶ κ.λ.π.)

π.χ. Καὶ οὗτοι, μετιόντες ἕκαστον τῶν πολιτῶν, ἔπρασον, ὅπως ἀποστήσωσι τὴν πόλιν Ἀθηναίων. (μτφρ. Και αυτοί, πλησιάζοντας καθέναν χωριστά από τους πολίτες, ενεργούσαν για να απομακρύνουν την πόλη από τους Αθηναίους).

B. Εισαγωγή

Οι τελικές προτάσεις εισάγονται με τους τελικούς συνδέσμους:

α. ἵνα ἢ ἵνα μή (= για να ή για να μη)

π.χ. Ἐψηφίσασθε (γάρ) τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἵππεύσαντας ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξῃτε παρ' αὐτῶν. (μτφρ. Αποφασίσατε να (σας) παραδώσουν οι φύλαρχοι τον κατάλογο ιππέων, για να πάρετε πίσω το επίδομα από αυτούς).

β. ὡς ἢ ὡς μή (= για να ή για να μη)

π.χ. Πῶς οὖν οὐ φυλάξασθαι χρῆ εἰδότας αὐτοῦ τὰς μεταβολάς, ὡς μή καὶ ἡμᾶς ταῦτ' ὀνείδη ποιῆσαι; (μτφρ. Πώς λοιπόν δεν πρέπει να (μας) προστατεύσουν αυτοί που γνωρίζουν τις μεταστροφές του, για να μη μπορέσει να κάνει το ίδιο και σ' εμάς;).

γ. ὅπως ἢ ὅπως μή (= για να ή για να μη)

π.χ. Ἐκάλεσέ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερά ἐξηρημένα. (μτφρ. Κάλεσε κάποιος από τους υπηρέτες αυτόν, για να δει τα ιερά κατεστραμμένα).

Γ. Εκφορά

Οι τελικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις:

α. Υποτακτική, όταν δηλώνει σκοπό προσδοκώμενο με βεβαιότητα

π.χ. Βασιλεὺς αἰρεῖται οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελήται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι (μτφρ. Ο βασιλιάς εκλέγεται όχι μόνο για να φροντίζει καλά τον εαυτό του, αλλά για να ευημερούν εξαιτίας του και όσοι τον εξέλεξαν).

β. Ευκτική του πλαγίου λόγου (ευκτική όλων των χρόνων), αντί της υποτακτικής, όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η τελική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο. Ο σκοπός της τελικής πρότασης παρουσιάζεται ως υποκειμενικός και αβέβαιος στο παρελθόν

π.χ. Καμβύσης τὸν Κύρον ἐπεκάλει, ὅπως τὰ ἐν Πέρσῃσι ἐπιχώρια ἐπιτελοῖη. (μτφρ. Ο Καμβύσης ανακάλεσε τον Κύρο για να αναλάβει τις υποθέσεις των Περσών.)

γ. Υποτακτική + ἂν (αοριστολογικό), όταν δηλώνει σκοπό προσδοκώμενο υπό προϋπόθεση μόνο όταν εισάγονται με τους συνδέσμους ὅπως και ὡς

π.χ. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐκουσίοις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. (μτφρ. Να ασκείς τον εαυτό σου με εκούσιους πόνους για να μπορέσεις να υπομείνεις και τους ακούσιους).

δ. Οριστική Ιστορικού Χρόνου, όταν δηλώνει σκοπό ανεκπλήρωτο

π.χ. Ἐβουλόμην δ' ἂν Σίμωνά τὴν αὐτὴν γνώμην ἐμοὶ ἔχειν, ἵνα ῥαδίως ἔγνωτε τὰ δίκαια (μτφρ. Θα ήθελα να έχει ο Σίμων την ίδια γνώμη με μένα, για να αντιληφθείτε εύκολα τα δίκαια).

ε. Οριστική Μέλλοντα, όταν δηλώνει βέβαιο σκοπό

π.χ. Συμπράττουσι ὅπως μεγίστην δόξαν ἔξουσι. (μτφρ. Συνεργάζονται για να έχουν τη μεγαλύτερη φήμη).

στ. Δυνητική Οριστική (σπαν.), όταν δηλώνει σκοπό μη πραγματικό

π.χ. Τόν γε πράττοντα τί δίκαιον οὐ προσῆκεν ἀπορεῖν, ἀλλ' εὐθύς λέγειν, ἵνα μᾶλλον ἂν ἐπιστεύετο. (μτφρ. Αυτός που

πράττει κάτι δίκαιο δεν αρμόζει να βρίσκεται σε αμηχανία, αλλά αμέσως να μιλά, για να γίνει περισσότερο πιστευτός).

ζ. Δυνητική Ευκτική (σπαν.), (λανθάνει υπόθεση) δηλώνει σκοπό δυνατό στο παρόν – μέλλον
π.χ. Ἐδίδου βοῦς, ὅπως ἂν θύσαντες ἐστιῶντο. (μτφρ. Προσέφερε βόδια, για να γευματίσουν αφού θυσιάσουν).

η. Ευκτική (χωρίς εξάρτηση από ιστορικό χρόνο):

- i. λόγῳ ἐλξῆς πρὸς προηγούμενη ευκτική
π.χ. Βασιλεὺς περὶ παντὸς ἂν ποιήσαιτο ἀπολέσαι ἡμᾶς ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι φόβος εἴη. (μτφρ. Ο βασιλιάς θα φροντίσει με κάθε τρόπο να μας καταστρέψει για να φοβηθούν και οι υπόλοιποι Έλληνες).
- ii. ὅταν ὁ σκοπὸς εμφανίζεται ὡς απλή σκέψη του λέγοντος
π.χ. Ἴσως δέ που ἀποσκάπτει, ὡς ἄπορος εἴη ἡ ὁδός. (μτφρ. Ἴσως κάπου σκάβει για να είναι η οδός αδιάβατη).

Παρατηρήσεις:

1. Συχνά μετά από ιστορικό χρόνο η τελική πρόταση εκφέρεται με υποτακτική και όχι ευκτική του πλαγίου λόγου, είτε γιατί το ρήμα εξάρτησης είναι γνωμικός αόριστος (δηλαδή αόριστος με σημασία ενεστώτα), είτε γιατί ο σκοπός της δευτερεύουσας έχει ισχύ και στο παρόν.
Επίσης, η εναλλαγή υποτακτικής και ευκτικής του πλαγίου λόγου δηλώνει βέβαιο (υποτακτική) και αβέβαιο (ευκτική) γεγονός
2. Η ευκτική του πλαγίου λόγου των τελικών προτάσεων αντιστοιχεί σε υποτακτική ανάλογου χρόνου.

Δ. Συντακτικός ρόλος

Η τελική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

α. Επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα ή σε άλλο ρηματικό τύπο (συνήθως της κύριας πρότασης) από το οποίο εξαρτάται

π.χ. Σόλων ἀπεδήμησεν, ἵνα μὴ τινα τῶν νόμων οἱ Ἀθηναῖοι λύσαιεν. (μτφρ. Ο Σόλων έφυγε από την πατρίδα, για να μην καταλύσουν κάποιον από τους νόμους οι Αθηναίοι).

«ἵνα μὴ τινα τῶν νόμων οἱ Ἀθηναῖοι λύσαιεν»: είναι δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα της κύριας «ἀπεδήμησεν».

β. Επεξήγηση σε εμπρόθετο προσδιορισμό του σκοπού, ο οποίος προηγείται της τελικής πρότασης, και κυρίως στα «διὰ τοῦτο», «τούτου ἕνεκα»

π.χ. Τούτου ἕνεκα ταῦτα ἐποίησεν, ἵνα δοκῆ ἀγαθὸς εἶναι. (μτφρ. Εξαιτίας αυτού έκανε αυτά, για να φανεί δηλαδή ότι είναι συνετός).

«ἵνα δοκῆ ἀγαθὸς εἶναι» είναι δευτερεύουσα τελική επιρρηματική πρόταση που λειτουργεί ως επεξήγηση στο «Τούτου ἕνεκα».